

Ковпак О.С. Прогностичні можливості розвитку заочної педагогічної освіти в Україні (на основі історико-педагогічного досвіду). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: педагогічні науки*. 2020 № 7 (338). С. 112–125.

Ковпак Олена Сергіївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», ел. пошта: kovpaklena22@gmail.com

УДК 37.018.43-043.86

О. С. Ковпак

<https://orcid.org/0000-0001-8045-1570>

ПРОГНОСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАОЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (НА ОСНОВІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ)

В умовах зміни освітньої парадигми та освітніх реформ зростає роль підготовки конкурентоспроможних, компетентних, мобільних фахівців, яку може забезпечити, значною мірою, заочна освіта. Популярність і затребуваність цієї форми навчання доведена світовим історичним досвідом. Можливість поєднувати роботу з навчанням є істотною перевагою навчання в багатьох європейських країнах.

Ми звертаємо увагу на те, що заочна педагогічна освіта в Україні й на сучасному етапі розширює можливості здобуття бажаного рівня освіти, кваліфікації або перекваліфікації, відповідно до особистих інтересів, потреб та можливостей. Не випадково статус заочної освіти закріплено в Законі про освіту, у якому її визначено як спосіб організації навчання здобувачів освіти шляхом поєднання очної форми освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння освітньою програмою в проміжку між ними.

Сьогодні заочну форму навчання не можна розглядати як спрощений шлях одержання диплома порівняно з денною. Вона найбільше вимагає перегляду й оновлення, яке неможливо здійснити без збереження й урахування історико-педагогічного досвіду. Формулювання рекомендацій щодо використання надбань минулого потребує інтерпретації результатів історико-педагогічного дослідження, яка повинна забезпечити адекватне розуміння закладених у них смислів (Ваховський, 2018, с. 76).

Окремі питання розвитку заочної освіти в історичному контексті розглянуто в роботах таких учених, як В. Нестеренко, В. Лазарев, І. Шамсутдінова, Н. Бикова та інші. Сучасний стан заочної освіти й шляхи її розвитку з позицій новітніх досягнень та світового досвіду досліджували А. Каленський, Г. Хоменко, Ю. Москаль, Г. Сотська та інші.

Натомість, питання вдосконалення заочної педагогічної освіти з урахуванням позитивного історико-педагогічного досвіду залишається невивченим.

Мета статті – окреслити прогностичні можливості розвитку заочної педагогічної освіти в Україні на основі вивченого історико-педагогічного досвіду.

Для досягнення поставленої мети було використано прогностичний метод, що дозволив відобразити шляхи використання накопиченого історико-педагогічного досвіду з метою модернізації заочної педагогічної освіти в сучасних умовах.

У контексті дослідження ми спираємось на історико-педагогічний досвід 1950-1980-х рр. ХХ ст., адже це час найбільш інтенсивного розвитку заочної педагогічної освіти. Проведене дослідження показало, що сучасна заочна педагогічна освіта зазнала істотних змін, порівняно з історичним періодом, який вивчався.

По-перше, згідно з Законом «Про вищу освіту» (2014) (*Закон «Про вищу освіту»*, 2014) заклади освіти отримали автономію та академічну свободу, що надає право провадити освітній процес із урахуванням принципів самостійності й незалежності, на відміну від минулого історичного періоду, коли вся система освіти була уніфікованою, навчально-виховний процес повністю залежав від наказів, розпоряджень та директивних указівок центральних державних органів влади та компартії.

По-друге, у 2005 році Україну приєднано до Болонського процесу, що було спрямовано, перш за все, на формування єдиного європейського ринку праці і єдиних вимог щодо підготовки фахівця. Це сприяло пошуку нових підходів до змісту освітнього процесу й на заочній формі у педагогічних закладах освіти, зокрема впровадженню компетентнісного підходу, який передбачає створення ефективних механізмів формування ключових компетентностей у здобувачів освіти (Юнчик, 2013).

Сьогодні педагогічну освіту важливо розглядати як засіб саморозвитку й самореалізації, що змінює цілі, мотиви, форми, методи освіти, роль учителя й викладача в ній. Одним із її завдань є формування педагогічної культури, людини з інноваційним типом мислення, зі сформованою готовністю до інноваційної діяльності, фахівця, здатного відповісти на всі виклики цивілізації (Сотська, 2015).

Однією з суттєвих змін, що найбільше впливає на організацію заочного навчання, є впровадження в освітній процес інформаційних

технологій і, як наслідок, зміна назви заочної форми навчання на заочну (дистанційну) на законодавчому рівні .

Зрештою, по-новому можна трактувати й мету заочної педагогічної освіти. Якщо раніше її пов'язували з виробничою необхідністю і її головним завданням було підготувати педагогічні кадри для забезпечення шкіл учителями, то сьогодні заочна педагогічна освіта є засобом розширення можливостей і забезпечення мобільності вчителів.

Г. Хоменко зазначала, що заочна освіта стала предметом суперечки щодо доцільності її збереження на сучасному етапі розвитку суспільства. Авторка пояснює це зміною форм господарювання та переходом вищої освіти від елітарної до масової, через що знизилась необхідність у додатковій підготовці фахівців. Вона вважає, що функції заочної освіти може виконати денна з елементами дистанційного навчання (Хоменко, 2016 с. 6-7).

Ми схильні до думки, що з такою позицією не можна погоджуватися, оскільки можливість отримання знань дистанційним шляхом є лише засобом здобуття освіти на заочній формі навчання в сучасних умовах новітніх інформаційних технологій. Уважаємо, що денна форма навчання повинна мінімізувати можливість використання дистанційної, тоді як заочна – використовувати її максимально. Однак, слід зазначити, що навіть заочна форма навчання не повинна виключати візуальний контакт викладача і студента. Як свідчать результати нашого дослідження та сучасний досвід організації освітнього процесу в умовах заочного навчання, його важливим елементом є проведення навчально-екзаменаційних сесій в умовах стаціонару. По-перше, живе спілкування з викладачем дає можливість використовувати різноманітні форми навчання, серед яких проблемне, інтерактивне тощо. По-друге, практична й лабораторна робота в спеціально обладнаних приміщеннях не може бути замінена аудіовізуальною інформацією з підручників та інтернет-джерел. По-третє, проведення контрольних видів робіт як обов'язкової умови кредитно-модульної системи значно ефективніше проходить у навчальних аудиторіях під контролем викладача. Крім того, під час сесій викладач має можливість виявити фактичний рівень засвоєння знань студентами та вміння застосовувати їх під час вирішення практичних завдань, що майже неможливо в умовах суто дистанційного навчання через банальне списування або виконання завдань іншою людиною.

Натомість, багато науковців вважають, що дистанційні університети є унікальними навчальними організаціями, які ознаменували настання нової епохи в заочній вищій освіті, відкривши широкі перспективи її розвитку (Москаль, 2008, с. 116). Світовий досвід свідчить про те, що дистанційна освіта є найбільш затребуваною формою навчання через порівняно невисоку вартість, але доступне та зручне освітнє середовище, професійну спрямованість змісту навчальних

предметів, з одного боку, та їх загальноосвітню цінність з іншого (Стойка, 2017, с. 280).

Ми живемо в епоху інформатизації усіх сфер життя, і освіта не є винятком. Останніми роками дистанційне навчання набуло поширення і в Україні: створюються мережі регіональних дистанційних центрів; у більшості провідних вищих закладів освіти діють кафедри дистанційного навчання, створена відповідна матеріальна база (університетські телекомунікаційні центри та платформи з виходом в Інтернет, електронні архіви та бібліотеки); вивчення більшої кількості дисциплін проходить за допомогою дистанційних технологій; з'являються дистанційні курси для охочих здобути вищу освіту або підвищити кваліфікацію (Кадемія & Уманець, 2016; Назарко, 2016).

Незважаючи на широке обговорення проблеми інформаційних технологій у науковій літературі та цілеспрямовану роботу з розробки форм і методів діяльності з використання інформаційних технологій, це питання потребує подальшого вивчення й аналізу.

З огляду на перспективи розвитку заочної педагогічної освіти з урахуванням історико-педагогічного досвіду вважаємо, що функції консультаційних пунктів, основною метою роботи яких була допомога і контроль самостійної роботи студентів-заочників, можуть бути реалізовані через застосування дистанційних методів у навчанні. Термін «дистанційне навчання» (distance education or distance learning) означає таку організацію навчального процесу, у якій викладач розробляє навчальну програму, що будується на самостійному навчанні студентів, віддалених від викладача, а зв'язок здійснюється за допомогою телекомунікацій (Стойка, 2017, с. 192). Дистанційне навчання має ряд позитивних особливостей, серед яких яскраво виділено індивідуалізацію та диференціацію навчання, можливість ефективного керівництва на відстані самостійною пізнавальною діяльністю студента. Воно забезпечує поєднання важливих складових освітнього процесу: навчання, виховання і розвитку особистості майбутнього вчителя, оскільки, виконуючи поставлені перед ним завдання, студент здобуває знання, займається самоосвітою та саморозвитком, виховуючи у собі таким чином дисциплінованість, активність, відповідальність тощо. Усе це є підґрунтям для формування необхідних професійних компетентностей.

Крім того, дистанційне навчання дає можливість займатися в зручному для студента місці й темпі, не регламентує час, необхідний для засвоєння матеріалу, наданого на самостійне вивчення, дозволяє оминати психологічні бар'єри, пов'язані з комунікативними здібностями людини та, одночасно, допомагає здобути навички самоорганізації, вміння приймати самостійні відповідальні рішення та, зрештою, дозволяє оволодіти комп'ютерною технікою.

Досвідчені науковці С. Куніковські та О. Кучай у роботі «Підготовка фахівців у ЗВО в умовах дистанційного навчання» слушно зазначали, що методичною основою для дистанційного навчання є

максимальне залучення студентів до активної роботи, оскільки це підвищує їхню мотивацію, забезпечує швидкість зворотного зв'язку та ефект постійної присутності викладача, систематичність консультацій та створення спеціального форуму для спілкування як викладача зі студентами, так і самих студентів один із одним (Kunikovski & Кучай, 2018, с. 21).

Натомість, слід звернути увагу на ряд важливих проблем дистанційної освіти в Україні. Реальна картина в підготовці сучасних фахівців-заочників не є ідеальною: до сьогодні в більшості випадків застарілі зміст, структура, стандарти та методики (технології) навчання в системі педагогічної освіти, які не забезпечують майбутнім педагогам можливості оволодіння компетентнісним підходом та сучасними ефективними інструментами педагогічної праці (*Концепція розвитку*, 2018).

В. Прибилова виділила такі недоліки дистанційного навчання: відсутність особистого спілкування викладача і студента; відсутність достатнього технічного забезпечення студентів; недостатнє фінансування інформаційних ресурсів для університетів та необхідність значних інвестицій для ефективного запровадження дистанційного навчання (Прибилова, 2013, с. 35).

Тож, одночасно з усвідомленням великих переваг, які надала заочному навчанню дистанційна форма, слід пам'ятати, що не всякі знання можна отримати на відстані, за відсутності прямого контакту студента й викладача, тому одним із головних завдань модернізації та подальшого розвитку заочної освіти є забезпечення оптимального співвідношення найкращих традицій наявної освітньої системи, сучасних педагогічних досягнень та можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Серед останніх суттєвих змін, пов'язаних із використанням досягнень інформаційної галузі, не можна не згадати зовнішнє незалежне оцінювання, яке справило, після його запровадження на заочну форму, великий вплив на систему заочної освіти та суттєво ускладнило процедуру вступу (Хоменко, 2016, с. 7). Як відомо, заочну педагогічну освіту обирають в основному мотивовані люди, які мають бажання та здібності працювати з дітьми. Частими є випадки, коли заочником хоче стати людина, яка закінчила школу багато років тому. Звичайно, для таких осіб ЗНО є великою перешкодою на шляху здобуття освіти і причиною відмови від вступу через банальний страх, невпевненість у власних знаннях та суттєві зміни в програмових вимогах загальноосвітньої школи. За таких обставин уважаємо, що потрібна диференціація вступників за різними категоріями: віковими, фаховими, соціальними тощо. Це в жодному разі не може означати лібералізацію вимог до вступу на навчання до вищих закладів освіти, а, навпаки, вимагає розробки системи об'єктивного оцінювання кожного вступника.

Питання професійного відбору майбутніх педагогів із кожним роком стає все актуальнішим. Педагогічну спільноту хвилює проблема недосконалості профорієнтаційної роботи, відсутності комплексу заходів професійного педагогічного та психологічного відбору майбутніх здобувачів педагогічного фаху, що зазначено в Концепції розвитку педагогічної освіти (*Концепція розвитку*, 2018)

Як свідчить історико-педагогічний досвід, ефективними способами відбору на навчання до педагогічних закладів освіти, у тому числі й заочних, були співбесіди та письмові екзамени, за допомогою яких виявляли загальний рівень розвитку вступника, вміння знаходити відповіді на проблемні питання та наявність творчих здібностей, без яких важко уявити педагогічну професію.

Слід зазначити й те, що грамотність сучасних вступників та студентів не завжди відповідає необхідному рівню, і ЗНО в такому випадку не є показником. Як засвідчує історико-педагогічний досвід дієвим способом підвищення грамотності було написання диктантів і контрольних робіт з української мови, які проводили як під час вступних випробувань, так і протягом навчання, що було необхідною умовою для переведення на старший курс і допуску до держаних екзаменів. Із часом ці види робіт втратили свою ефективність через велику ймовірність списування, але на сьогодні ми маємо достатньо засобів контролю й попередження таких випадків (спеціальні комп'ютерні програми, відеоспостереження тощо).

Важливим чинником удосконалення заочної педагогічної освіти в 50-80-ті рр. ХХ століття була взаємодія заочних відділів педагогічних навчальних закладів із органами народної освіти, школами та іншими закладами. Вони розробляли навіть спільні перспективні плани роботи з підвищення кваліфікації вчителів, було створено раду сприяння заочній освіті вчителів.

На наш погляд, цей досвід є актуальним, оскільки однією з нагальних проблем сьогодення є відсутність дієвої координації між закладами педагогічної освіти, місцевою владою та роботодавцями щодо змісту освітнього процесу та практичної підготовки здобувачів освіти (*Концепція розвитку*, 2018). Сучасний ринок праці потребує не тільки теоретично підготовленого фахівця, а й практично зорієнтованого, здатного застосовувати знання й уміння у нестандартних ситуаціях (Хоменко, 2016, с. 6). Пошук нових підходів до організації практичної підготовки майбутніх учителів, як зазначає Л. Панченко, потребує як урахування національних традицій, історико-педагогічного досвіду, так і сучасних досягнень з метою наближення майбутніх фахівців до реальних умов педагогічної діяльності (Панченко, 2015).

Корисним може бути використання історико-педагогічного досвіду організації практики студентів у 50-80-хх рр. ХХ ст. Сьогодні питання практичної підготовки педагогів не втратило своєї актуальності, а навпаки, потребує перегляду й пильної уваги педагогів-науковців.

Перш за все, необхідно звернути увагу на врегулювання питання організації практики студентів-заочників на нормативно-правовому рівні, оскільки керівним офіційним документом є «Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України», затверджене ще у 1993 році, яке є досить застарілим і частково втратило свою актуальність (*Про затвердження, 1993*). Далеко не всі заклади освіти враховують у власних положеннях особливості організації практики студентів заочної форми, а саме наявність різних категорій заочників, сучасні досягнення науки й техніки, реформи в загальноосвітній школі. Так, беручи до уваги вивчений історико-педагогічний досвід, можна запропонувати диференціацію вимог щодо проведення практики студентів заочної форми педагогічних закладів освіти відповідно до зайнятості, рівня наявної освіти, професійного досвіду тощо. Доцільно було б запровадити окремі завдання для студентів, які працюють за фахом, заочників, які працюють на педагогічних посадах, але не за фахом, і тих, хто не працює за фахом або не має педагогічного досвіду.

Крім того, необхідно враховувати й сучасні інформаційні досягнення в освіті, які дають можливість максимально візуалізувати процес практичної підготовки студентів, що, натомість, розвантажило б студентів у підготовці звітної документації, підсилило відповідальність і дозволило розкрити творчий потенціал під час підготовки та проведення уроків. Зокрема, до переліку обов'язкової звітної документації можна було б включити відеозаписи проведених у школі уроків, виховних заходів та позакласних занять із можливим виключенням їх методичних розробок.

Потребує перегляду й питання змістовного боку практичної підготовки студентів-заочників, зокрема, врахування нововведень, пов'язаних із реформою загальноосвітньої школи, що повинно повною мірою бути відображено у програмах практики.

Сучасна дослідниця В. Нестеренко, яка займається проблемою заочної педагогічної освіти, зазначала, що найважливішою умовою підвищення ефективності професійної підготовки студентів-заочників є вивчення й урахування у викладанні переваг заочної освіти, зокрема забезпечення максимального зв'язку з життям та практичною професійною діяльністю (Нестеренко, 2011). Досвід забезпечення зв'язку освіти з життям та практичною діяльністю було накопичено в 50-ті – першій половині 60-х років. Задля цього оперативно вносились зміни до навчальних планів, навчальних програм, програм практик, змінювались форми й методи навчання. Означені напрацювання минулого щодо зміцнення зв'язку освіти з життям та практичною діяльністю можна творчо використати на сучасному етапі. Однак при цьому слід мати на увазі, що в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. наближення освіти до життя провадилось переважно в контексті політизації та ідеологізації освітньої діяльності. Вважаємо, що використання освіти, навчальних закладів як інструменту політичного та ідеологічного впливу

притаманне лише тоталітарним державам і не може застосовуватись в сучасній Україні, яка є демократичною державою, що орієнтується на європейські цінності і стандарти.

Заочна педагогічна освіта, як нами зазначалося раніше, забезпечує рівний доступ до якісної освіти й навчання впродовж життя. Проблема доступності освіти і рівності освітніх можливостей, яка особливо гостро постає на рівні вищої школи, на думку Л. Ваховського, є однією з найбільш актуальних і важливих у сучасному світі. Не випадково Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури – ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO), починаючи з 90-х років XX століття, значну увагу приділяє визначенню стратегії реформування вищої освіти. У 1995 році вона опублікувала програмний документ «Реформа і розвиток вищої освіти», який передбачав забезпечення справедливості доступу до вищої освіти у відповідності зі здібностями, можливостями, зусиллями, завзятістю і наполегливістю тих, хто хоче отримати таку освіту (Ваховський & Бочарова, 2018).

Ці заходи зумовили набуття вищою освітою масового характеру й призвели до зростання невідповідності обсягів і напрямів освіти потребам економіки та ринку праці. Це актуально для нашої країни, оскільки, незважаючи на наявність процедури погодження обсягів державного замовлення на підготовку фахівців (*Постанова Кабінету Міністрів*, 2013), багато з них, виходячи зі стін вищих закладів освіти, залишаються безробітними. Одночасно з цим, сьогодні існує низка напрямів, за якими спостерігається дефіцит педагогічних кадрів. Так, у багатьох областях України школи потребують учителів інформатики, фізичної культури, англійської мови, трудового навчання, початкових класів, вихователів дошкільних закладів освіти тощо. Серед перспективних також названі професії викладачів математики, біології, фізики та хімії оскільки вони необхідні для підготовки фахівців інших галузей, які також будуть затребувані в майбутньому.

Сьогодні замовником фахівців фактично є не держава, а самі заклади освіти, оскільки саме вони надають пропозиції щодо необхідності державного замовленнями за тими чи іншими напрямами підготовки. Спираючись на вивчений історико-педагогічний досвід, ми вважаємо, що врегулюванню цієї ситуації може сприяти ретельне вивчення ринку педагогічних спеціальностей, у якому повинні були задіяні не тільки заклади освіти, а й органи управління освітою та центри зайнятості, які б не тільки погоджували, а й подавали б свої пропозиції щодо державного замовлення педагогічних кадрів.

Із попередньою проблемою перегукується й наступна, виділена нами: зайнятість випускників-заочників після отримання ними диплома про освіту. Тому актуально було б повернути систему розподілу педагогічних кадрів, але в умовах демократичного суспільства та конкуренції на ринку праці в дещо оновленому варіанті. При цьому не

можна не враховувати думку й побажання роботодавців щодо кадрового відбору та бажання самих випускників – щодо місця та умов роботи. Такий підхід, безумовно, буде сприяти підвищенню якості освіти й мотивації студентів у навчанні.

Таким чином, ми зробили спробу визначити можливі подальші шляхи використання позитивного історико-педагогічного досвіду для вдосконалення та оптимізації сучасної системи заочної педагогічної освіти в Україні.

По-перше, як засвідчує історико-педагогічний досвід, заочне навчання не може бути ефективним без систематичного й безперервного зв'язку навчального закладу зі студентами. Цю функцію в минулому виконували навчально-консультаційні пункти, які поступово зникли. Враховуючи нову інформаційну ситуацію, постійний зв'язок зі студентами на сучасному етапі можуть забезпечувати технології дистанційного навчання, які не є аналогами консультаційних пунктів, але можуть повною мірою виконувати їх основну функцію. Ефективне впровадження елементів дистанційного навчання дозволить здійснювати освітній процес за заочною формою на абсолютно новому, більш високому рівні, що покращить якість підготовки педагогічних кадрів та матиме позитивний вплив на формування особистості майбутнього фахівця. При цьому слід зазначити, що за таких обставин навчально-екзаменаційні сесії не втрачають своєї актуальності й важливості, оскільки вони забезпечують безпосереднє спілкування, дають можливість об'єктивного виявлення фактичного рівня підготовки студента, здійснення ефективного контролю знань та застосування різноманітних форм і методів роботи, можливих лише в умовах стаціонару.

По-друге, в сучасних умовах доцільно було б скористатися історико-педагогічним досвідом організації вступу на заочну форму навчання на засадах диференційованого підходу до абітурієнтів, відповідно до їх вікових особливостей, фахового і соціального статусу, виключаючи будь-яку лібералізацію та враховуючи необхідність створення ефективної системи об'єктивного оцінювання знань.

По-третє, враховуючи необхідність підвищення рівня мовної грамотності сучасних педагогів, слід звернутися до практики періодичного написання диктантів і контрольних робіт з української мови в досліджуваний період, які були однією з умов переведення на старший курс і допуску до держаних екзаменів.

По-четверте, позитивним історико-педагогічним досвідом вважаємо диференційований та індивідуальний підхід до організації практики, зважаючи на наявність різних категорій студентів-заочників. Наголосимо, що сучасний компетентнісний підхід до підготовки педагогічних кадрів вимагає підвищення ролі практичної складової освітнього процесу. У зв'язку з цим пропонуємо звернути увагу на нормативне забезпечення різних видів практик студентів заочної форми

навчання, переглянути питання щодо можливого їх розподілу під час проходження практики на категорії відповідно до місця роботи, наявного досвіду роботи тощо.

По-п'яте, як свідчать історико-педагогічний досвід і проблеми сьогодення не втратила своєї актуальності ідея про співпрацю закладу освіти, органу управління освітою та школи в питаннях підвищення ефективності навчального процесу, працевлаштування випускників заочної форми навчання, формування державного замовлення.

По-шосте, історико-педагогічний досвід показує, що політизація й ідеологізація навчально-виховного процесу в закладах освіти, в тому числі й на заочних відділеннях є неприпустимою, оскільки відволікає від вирішення основних завдань і зумовлює зниження якості освітнього процесу. Практика використання закладів освіти як інструменту політичного й ідеологічного впливу є поширеною в тоталітарних суспільствах і не може культивуватись у сучасній Україні.

Запропоновані прогностичні можливості вдосконалення заочної педагогічної освіти в Україні на основі вивченого історико-педагогічного досвіду не вичерпують усіх перспективних шляхів її розвитку і можуть бути поштовхом для нових досліджень.

Список використаної літератури

- 1. Ваховський Л. Ц.,** Бочарова О. А. Тіньова освіта в Україні та проблема рівності освітніх можливостей. *Науковий вісник Донбасу*. 2018. № 1–2 (37–38).
- 2. Ваховський Л. Ц.** Методологічний потенціал інтерпретації в історико-педагогічному дослідженні. *Освіта та педагогічна наука*. 2018. №1 (168). С. 76–84.
- 3. Закон** України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- 4. Кадемія М. Ю.,** Уманець В. О. Дистанційне навчання у віртуальному університеті як спосіб доступу до якісної освіти. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету*. № 2. 2016. С. 192–198.
- 5. Концепція** розвитку педагогічної освіти від 16 липня 2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
- 6. Москаль Ю. В.** Світові тенденції розвитку заочної та дистанційної вищої освіти. *Психологія і суспільство*. 2008. № 3. С. 116–122.
- 7. Назарко І. С.** Використання засобів дистанційної освіти для підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17337/1/konferencija_.pdf
- 8. Нестеренко В. В.** Індивідуалізація самостійної роботи студентів заочної форми навчання. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/29.pdf
- 9. Панченко Л. Ф.** Педагогічна практика – запорука успіху майбутньої професії. URL: <http://archive.ws-conference.com/wp-content/uploads/1002.pdf>
- 10. Постанова** Кабінету Міністрів України від 20 травня 2013 р. № 363 «Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців,

наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-%D0%BF> **11. Прибилова В. М.** Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти* : зб. наук.-метод. праць : Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. Вип. 4. 2013. С. 27–36. **12. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України** N 93 від 08.04.93 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93> **13. Сотська Г.** Проблеми сучасної педагогічної освіти в Україні у вимірах євроінтеграційних процесів URL : <http://lib.iitta.gov.ua/706279/1/> **14. Стойка О. Я.** Вища освіта США та України: відмінні та спільні риси. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія педагогіка, соціальна робота*. 2017. Вип. 1 (40). С. 280-283. **15. Хоменко В. Г.** Заочна освіта. Право на майбутнє. *Освіта. Технікуми, коледжі*. №1 (39). 2016. С. 6–7. URL: <http://osvitak.com.ua/wp-content/uploads/2017/06/Галина-Хоменко-Заочна-освіта.-Право-на-майбутнє-№1-39-2016.pdf> **16. Юнчик В.** Формування професійної компетентності студентів – майбутніх педагогів – в умовах реалізації Болонського процесу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. Вип. 7. С. 9–14. **17. Kunikovski S., Кучай О.** Підготовка фахівців у ЗВО в умовах дистанційного навчання. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конфер. з міжнар. участю, м. Бердянськ, 2018. С. 20–23. URL: <http://bdpu.org/wp-content/uploads/2018/10/36iprnik-materiialiv-konferentsii-14.09.2018-1.pdf>

References

1. Vakhovskyi L. Ts., Bocharova O. A. (2018). Tinova osvita v Ukraini ta problema rivnosti osvitnikh mozhlyvostei [Shadow education in Ukraine and the problem of the educational opportunities equality]. *Naukovyi visnyk Donbasu*, 1–2 (37–38). [in Ukrainian]. **2. Vakhovskyi L. Ts.** (2018). Metodolohichniy potentsial interpretatsii v istoryko-pedahohichnomu doslidzhenni [Methodological potential of interpretation in historical and pedagogical research.]. *Osvita ta pedahohichna nauka*, №1 (168), 76–84. [in Ukrainian]. **3. Zakon** Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01 lyupnia 2014 № 1556-VII [Law of Ukraine “On Higher Education” from July 1, 2014 № 1556-VII] (2014, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [in Ukrainian]. **4. Kademiia M. Yu., Umanets V.O.** (2016). Dystantsiine navchannia u virtualnomu universyteti yak sposib dostupu do yakisnoi osvity [Distance learning in a virtual university as a way to access quality education]. *Vidkryte osvittie seredovyshe suchasnoho universytetu*, 2, 192-198. [in Ukrainian]. **5. Kontseptsiiia** rozvytku pedahohichnoi osvity vid 16 lyupnia 2018 r. № 776 [Concept of pedagogical education development

from July 16, 2018 № 776] (2018, July) Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. [in Ukrainian].

6. Moskal Yu. V. (2008). Svitovi tendentsii rozvytku zaочноi ta dystantsiinoi vyshchoi osvity [World trends in the development of correspondence and distance higher education]. *Psykhologhiia i suspilstvo*, 3, 116-122. [in Ukrainian].

7. Nazarko I. S. (2016). *Vykorystannia zasobiv dystantsiinoi osvity dlia pidvyshchennia efektyvnosti navchalnogo protsesu u VNZ* [The use of distance education to increase the efficiency of the educational process in higher education]. Retrieved from <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17337/1/konferencija.pdf>. [in Ukrainian].

8. Nesterenko V. V. (2011). *Indyvidualizatsiia samostiinoi roboty studentiv zaочноi formy navchannia* [Individualization of the independent work of the correspondence students]. Retrieved from https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/29.pdf. [in Ukrainian].

9. Panchenko L. F. (2015). *Pedahohichna praktyka – zaporuka uspikhu maibutnoi profesii* [Pedagogical practice is the key to the success of the future profession]. Retrieved from <http://archive.ws-conference.com/wp-content/uploads/1002.pdf>. [in Ukrainian].

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 travnia 2013 r. № 363 «Pro zatverdzhennia Poriadku rozmishchennia derzhavnogo zamovlennia na pidhotovku fakhivtsiv, naukovykh, naukovo-pedahohichnykh ta robitnychykh kadriv, pidvyshchennia kvalifikatsii ta perepidhotovku kadriv» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from May 20, 2013 № 363 “On approval of the Procedure for placing a state order for the training of specialists, scientific, scientific-pedagogical and working employees, advanced training and retraining”] (2013, May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-%D0%BF> [in Ukrainian].

11. Prybylova V. M. (2013) Problemy ta perevahy dystantsiinoho navchannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Problems and advantages of distance learning in higher educational institutions of Ukraine]. *Problemy suchasnoi osvity : zb. nauk.-metod. prats : Kh. : KhNU imeni V. N. Karazina*, 4, 27–36. [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro provedennia praktyky studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy N 93 vid 08.04.93 [Regulations on students’ practice of higher educational institutions of Ukraine N 93 from 08.04.93]. (1993, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>. [in Ukrainian].

13. Sotska H. (2015). *Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity v Ukraini u vymirakh yevrointehratsiinykh protsesiv* [Problems of modern pedagogical education in Ukraine in the dimensions of European integration processes]. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/706279/1/>. [in Ukrainian].

14. Ctoika O. Ya. (2017). Vyshcha osvita SShA ta Ukrainy: vidminni ta spilni rysy [Higher education in the USA and Ukraine: distinctive and common features]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu:seriia pedahohika, sotsialna robota*, 1 (40), 280-283. [in Ukrainian].

15. Khomenko V. H. (2016) Zaochna osvita. Pravo na maibutnie [Correspondence education. The right for the future]. *Osvita. Tekhnikumy, koledzhi*, 1 (39), 6–7. Retrieved

from <http://osvitatk.com.ua/wp-content/uploads/2017/06/Halyna-Khomenko-Zaochna-osvita.-Pravo-na-maibutnie-№1-39-2016.pdf>. [in Ukrainian].

16. Yunchyk V. (2013). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv – maibutnikh pedahohiv – v umovakh realizatsii Bolonskoho protsesu [Formation of professional competence of students - future teachers - in the implementation of the Bologna process]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 7, 9–14. [in Ukrainian].

17. Kunikovski S., Kuchai O.(2018) Pidhotovka fakhivtsiv u ZVO v umovakh dystantsiinoho navchannia [Training of specialists in the institutions of the higher education in the conditions of distance learning]. *Pidhotovka maibutnikh pedahohiv u konteksti standartyzatsii pochatkovoї osvity* : materialy II Vseukr. nauk.-prakt. internet-konfer. z mizhnar. uchastiu, m. Berdiansk, 20–23. Retrieved from <http://bdpu.org/wp-content/uploads/2018/10/Збірник-матеріалів-конференції-14.09.2018-1.pdf>. [in Ukrainian].

Ковпак О. С. Прогностичні можливості розвитку заочної педагогічної освіти в Україні (на основі історико-педагогічного досвіду).

У статті порушено проблему визначення прогностичних можливостей розвитку заочної педагогічної освіти в Україні на основі використання позитивного вітчизняного історико-педагогічного досвіду 1950-1980-х рр. Виявлено, що корисним було б звернення до практики роботи навчально-консультаційних пунктів, аналогом яких сьогодні може бути систематизоване застосування елементів дистанційного навчання. Наголошено, що заслугоує уваги минулий досвід організації вступу на основі диференційованого підходу до заочників, відповідно до їх вікових особливостей, фахового й соціального статусу. Зазначено доцільність повернення практики періодичного написання диктантів і контрольних робіт з української мови. У роботі зауважено, що придатним до використання є досвід диференційованого й індивідуального підходів до організації практики та дієвої співпраці між закладом освіти, органами управління освітою та школою в питаннях підвищення ефективності освітнього процесу, працевлаштування випускників, формування державного замовлення. При цьому, недопустимим є політизація й ідеологізація освітнього процесу.

Ключові слова: заочна педагогічна освіта; шляхи розвитку; історико-педагогічний досвід; удосконалення.

Ковпак Е. С. Прогностические возможности развития заочного педагогического образования в Украине (на основе историко-педагогического опыта).

В статье затронута проблема определения прогностических возможностей развития заочного педагогического образования в Украине на основе использования положительного отечественного историко-

педагогического опыта 1950-1980-х гг. Выявлено, что полезным было бы обращение к практике работы учебно-консультационных пунктов, аналогом которых сегодня может быть систематическое применение элементов дистанционного обучения. Отмечено, что заслуживает внимания прошлый опыт организации поступления на основе дифференцированного подхода к заочникам, согласно их возрастных особенностей, профессионального и социального статуса. Отмечено целесообразность возвращения практики периодического написания диктантов и контрольных работ по украинскому языку. В работе отмечено, что пригодным к использованию является опыт дифференцированного и индивидуального подходов к организации практики и действенного сотрудничества между учебным заведением, органами управления образованием и школой в вопросах повышения эффективности образовательного процесса, трудоустройства выпускников, формирования государственного заказа. При этом, недопустимы политизация и идеологизация образовательного процесса.

Ключевые слова: заочное педагогическое образование; пути развития; историко-педагогический опыт; усовершенствование.

Kovpak O. S. Prognostic ways of correspondence pedagogical education development in Ukraine (on the basis of historical and pedagogical experience).

The article deals with the problem of determining the prognostic possibilities of the distance pedagogical education development in Ukraine on the basis of the positive domestic historical and pedagogical experience of 1950-1980.

It was found that it would be useful to refer to the practice of training and counseling centers, an analogue of which today can be systematized application of distance learning elements. It is emphasized that the past experience of organizing admission on the basis of a differentiated approach to correspondence students, in accordance with their age, professional and social status, deserves attention. The expediency of returning the practice of periodic writing of dictations and tests in the Ukrainian language is indicated. It is noted in the article that the experience of differentiated and individual approaches to the organization of practice and effective cooperation between educational institutions, education authorities and schools in improving the efficiency of the educational process, employment of graduates, the formation of the state order is suitable for the usage. At the same time, politicization and ideologization of the educational process are inadmissible.

Key words: correspondence pedagogical education; ways of development; historical and pedagogical experience; improvement